

ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

Віктимологія та пенітенціарна психологія

підготовки магістра

спеціальності 053 Психологія

освітньої програми (спеціалізації) Психологія

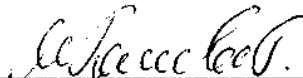
Програма навчальної дисципліни підготовки магістра, галузі знань 05 Соціальні та поведінкові наук, спеціальності 053 Психологія, за освітньою програмою Психологія

Розробник: Мудрак Ігор Аркадійович, доцент кафедри педагогічної та вікової психології, кандидат психологічних наук

Рецензент: Мельник А.П., доцент кафедри практичної психології та безпеки життєдіяльності, кандидат психологічних наук, доцент

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри педагогічної та вікової психології

протокол № 12 від 30 серпня 2017 р.

Завідувач кафедри: (Гошовський Я.О.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією факультету психології та соціології
протокол № 1 від 30 серпня 2017 р.

Голова науково-методичної комісії факультету (Іванашко О.Є)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	Соціальні та поведінкові наук, Психологія, Психологія, магістр	Нормативна
Кількість годин/кредитів 120/4		Рік навчання 5
		Семестр 9-ий
		Лекції 16 год.
		Практичні (семінарські) 14 год. Лабораторні 14 год. Індивідуальні __-__ год.
		Самостійна робота 68 год.
ІНДЗ: <u>немає</u>		Консультації 8 год.
	Форма контролю: екзамен	

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Заочна форма навчання	Соціальні та поведінкові наук, Психологія, Психологія, магістр	Нормативна
Кількість годин/кредитів 120/4		Рік навчання 6
		Семестр 11-ий
		Лекції 8 год.
		Практичні (семінарські) 8 год. Лабораторні 6 год. Індивідуальні __-__ год.
		Самостійна робота 84 год.
ІНДЗ: <u>немає</u>		Консультації 14 год.
	Форма контролю: екзамен	

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ:

Реформування кримінально-виконавчої системи вимагає від працівників Державної кримінально-виконавчої служби високої професійної культури, широкого обсягу знань, вмінь та навичок. Гуманізація пенітенціарної системи, її спрямованість на завдання ресоціалізації засуджених зумовлює необхідність врахування в процесі виконання покарань психологічних знань та формування вмінь їх ефективного використання, збільшення психологічної культури поведінки як у спілкуванні з засудженими, так і серед персоналу ДКВС.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

При оволодінні змістом програми навчальної дисципліни студенти повинні набути вмінь вирішувати психологічні проблеми й завдання та оволодіти головними компетенціями для забезпечення ефективної професійної діяльності.

До кінця навчання студенти будуть компетентними у таких питаннях:

1. розуміння ролі психологічної науки та практики в системі організації будь-якого суспільства і людської діяльності у різних соціальних інституціях;
2. уявлення про структуру пенітенціарної психології, її предмет і місце у загальній структурі психолого-педагогічних дисциплін;
3. використання знань психологічної теорії та практики відповідно до певної сфери своєї професійної діяльності;
4. застосування основних психологічних особливостей діяльності та спілкування та їх специфіки в умовах установи виконання покарань;
5. застосування набутих знань для розв'язання конфліктів та проблемних завдань психолого-педагогічного змісту у вигляді реальних та спеціально змодельованих ситуацій;
6. використання психологічних технологій, методів та форм вивчення та впливу на особистість та групу;
7. характеристики та специфіки психологічних компонентів процесу виконання покарань;
8. психологічних особливостей діяльності працівників ДКВС;
9. надання рекомендацій щодо підвищення ефективності виховання та навчання, службової діяльності.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 2

Денна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Лабор.	Сам. роб.	Конс.
Змістовий модуль 1. Основні питання віктимології						
Тема 1. Загальна характеристика віктимології	8	2			6	
Тема 2. Види та структура віктимності	12	2	2		6	2
Разом за модулем 1	20	4	2		12	2
Змістовий модуль 2. Теоретичні та методологічні основи пенітенціарної психології						
Тема 3. Предмет, завдання та місце пенітенціарної психології в системі психологічних наук	10	2	2		6	
Тема 4. Принципи та закономірності пенітенціарної психології	10	2	2		6	
Тема 5. Методи пенітенціарної	16	2	2	2	8	2

психології						
Разом за модулем 2	36	6	6	2	20	2
Змістовий модуль 3. Психологічні особливості особистості засуджених та працівників кримінально-виконавчої служби						
Тема 6. Поняття про особистість та методика вивчення особистості засудженого	22	2	2	4	12	2
Тема 7. Особливості мікросередовища засуджених	20	2	2	4	12	
Тема 8. Психологічні особливості персоналу ДКВС	22	2	2	4	12	2
Разом за модулем 3	64	6	6	12	36	4
Всього годин:	120	16	14	14	68	8

Заочна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Лабор.	Сам. роб.	Конс.
Змістовий модуль 1. Основні питання віктимології						
Тема 1. Загальна характеристика віктимології	18	2	2		6	
Тема 2. Види та структура віктимності					6	2
Разом за модулем 1	18	2	2		12	2
Змістовий модуль 2. Теоретичні та методологічні основи пенітенціарної психології						
Тема 3. Предмет, завдання та місце пенітенціарної психології в системі психологічних наук	42	2	2		10	
Тема 4. Принципи та закономірності пенітенціарної психології			2		10	2
Тема 5. Методи пенітенціарної психології			2		10	2
Разом за модулем 2	42	2	6		30	4
Змістовий модуль 3. Психологічні особливості особистості засуджених та працівників кримінально-виконавчої служби						
Тема 6. Поняття про особистість та методика вивчення особистості засудженого	40	2		2	14	4
Тема 7. Особливості мікросередовища засуджених				2	14	2
Тема 8. Психологічні особливості персоналу ДКВС	20	2		2	14	2
Разом за модулем 3	60	4		6	42	8
Всього годин:	120	8	8	6	84	14

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

1. Ознайомившись з літературою, підготувати тези статті - доповіді за визначеною темою.

2. Скласти словничок основних категорій пенітенціарної психології.
3. Накреслити схему: «Зв'язок пенітенціарної психології з іншими галузями наук».
4. Накреслити схеми: «Принципи пенітенціарної психології», «Закономірності пенітенціарної психології».
5. Розробити графічну схему: «Шляхи профілактики девіантної поведінки в засуджених».
6. Документальне вивчення особистості засудженого на предмет вияву суїцидальної поведінки.
7. Діагностика суїцидальної поведінки в місцях позбавлення волі.
8. Психологічні особливості малої неформальної групи засуджених з позитивною спрямованістю.
9. Психологічні особливості малої неформальної з негативною спрямованістю.
10. Роль лідера у формуванні мікросередовища засуджених.
11. Психологічні особливості засуджених.
12. Психологічні особливості засуджених жінок.
13. Психологічні особливості неповнолітніх засуджених.
14. Психологічні особливості засуджених до довічного позбавлення волі.
15. Психологічні особливості засуджених похилого віку.
16. Особливості діяльності працівників ДКВС.
17. Особистісні та професійні якості працівника ДКВС.
18. Психологічні особливості колективу працівників ДКВС.
19. Фактори підвищення ефективності діяльності колективу працівників ДКВС.
20. Професіограми основних правоохоронних спеціалізацій.
21. Вимоги до особистості працівника ДКВС.

6. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Таблиця 3

Поточний контроль (макс = 40 балів)								Модульний контроль (макс = 60 балів)			Загальна кількість балів
Модуль 1								Модуль 2			
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2			Змістовий модуль 3			МКР 1	МКР 2	МКР 3	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	10	20	30	100
5	5	5	5	5	5	5	5				

Шкала оцінювання

Таблиця 4

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка для екзамену
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 - 81	Добре
67 -74	Задовільно
60 - 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Авдеев В.В. Психологические основы повышения эффективности деятельности работников органов внутренних дел в экстремальных ситуациях / Авдеев В.В – М.: РИО МВД, 1988.
2. Александров Д.О. Психологічне забезпечення оперативно-службової діяльності працівників міліції. Психологічне забезпечення переговорної діяльності.: Навч.-метод. посібн. / Александров Д.О., Кондратьев Я.Ю. - Ч. III. – К.: НАВСУ, 2003.
3. Александров Д.О. Психологічне забезпечення оперативно-службової діяльності працівників ОВС (професійно-психологічна підготовка працівників оперативних підрозділів) / Александров Д.О., Юхновець Г.О., Казміренко Л.І. та ін. – К., 2002.
4. Будякова Т.П. Примирення з "особливим" потерпілим (віктимологічні аспекти) / Будякова Т.П. // Відомості Верховної Ради. - 2006. - № 4 - С.11-18
5. Водолазский Б.Ф. Психологические особенности личности осужденного: Учеб. пособие / Водолазский Б.Ф. - Омск, 1982.- 32с.
6. Глоточкин А.Д. Исправительно-трудовая психология / Глоточкин А.Д., Пирожков В.Ф. – М., 1990.
7. Гошовський Я. Ресоціалізація депривованої особистості / Гошовський Я. – Дрогобич: Коло, 2008. – 479с.
8. Єрмакова Л.А. Жертви шахрайства: віктимологічні профілактика / Єрмакова Л.А. // Громадянин і право. - 2006. - № 7 - С.10-16
9. Зотов А.Т. Проблемы диагностики и организации воспитательного процесса с несовершеннолетними, осужденными за повторные преступления: Учеб. пособие. / Зотов А.Т. - Домодедово: ВИПК МВД СССР, 1991.
10. Ірхін Ю. Б. Психопрофілактична робота з персоналом органів внутрішніх справ. Навчальний посібник / Ірхін Ю. Б. – К.: РВЦ НАВСУ, 2005. – 148 с.
11. Ішмуратов А.Т. Конфлікт і згода: основи когнітивної теорії конфліктів: Навч. посіб. / Ішмуратов А.Т. – К.: Наук. Думка, 1996
12. Китаев-Смык Л. А. Психология стресса / Китаев-Смык Л. А. – М.: Наука, 1983. – 368с.
13. Коновалова В. Е. Основы юридической психологии: учебник / В. Е. Коновалова, В. Ю. Шепітько. – Харьков: Одиссей, 2005. – 352 с.
14. Коновалова В. О. Юридична психологія : підручник / В. О. Коновалова, В. Ю. Шепітько. – 2-ге вид., переробл. і допов. – Харків: Право, 2008. – 240 с.
15. Коновалова В. О. Юридична психологія: академічний курс: [підруч. для студентів юрид. спец. вищ. навч. закл.] / В. О. Коновалова, В. Ю. Шепітько. – Київ: Концерн “Видавничий Дім «Ін Юре»”, 2004. – 424 с.
16. Коновалова В.О. Юридична психологія: Підручник / Коновалова В.О., Шепітько В.Ю. - К., 2004
17. Конфліктологія: Підручник / за ред. Л.І. Герасіної, М.І. Панова. – Х.: Право, 2002.
18. Кримінально-виконавче право України: Підручник / О.М. Джужа, І.Г. Богатирьов, О.Г. Колб, В.В. Василевич та ін. / За заг. ред. докт. юрид. наук, проф. О.М. Джужа. – К.: Атіка, 2010. – 752 с.
19. Лопатіна Т.М. Віктимологічні профілактика комп'ютерних злочинів / Лопатіна Т.М. // Відомості Верховної Ради. - 2006. - № 4 - С.11-16
20. Максименко К. С. Переживання негативних психічних станів особистістю: Метод. посіб. для студентів вищих навчальних закладів / К. С. Максименко. – К.: КММ, 2011, - 184с.
21. Медведев В.С. Професійна деформація співробітників пенітенціарних установ: Навч. посібник / Медведев В.С. – К.: Ін-т ВС., 1996.- 80с.
22. Медведев В.С. Кримінальна психологія: Підручник / Медведев В.С. – К.: Атіка, 2004.
23. Медведев В.С. Шляхи попередження та подолання професійної деформації працівників УВП / Медведев В.С. // Проблеми пенітенціарної теорії і практики. Щорічний бюлетень Київського інституту внутрішніх справ. – 1996. – №1.

24. Морозов О.М. Агресивні засуджені: монографія / Морозов О.М., Морозова Т.Р. – К.: МП Леся, 2000. – 204 с.
25. Мудрак І. Психологічні особливості тривожності депривованих підлітків-колоністів: Монографія / І. Мудрак – Луцьк, 2014. – 287с.
26. Нагаєв В.М. Конфліктологія: Курс лекцій (модульн. варіант) / Нагаєв В.М. – К.: Центр навч. літ-ри, 2004.
27. Орбан-Лембрик Л. Е. Юридична психологія: навч. посіб. / Л. Е. Орбан-Лембрик, В. В. Кошинець. – Чернівці: Книги – XXI, 2007. – 448 с.
28. Основи пенітенціарної педагогіки і психології : навч. посіб. / С. Ю. Замула, В. А. Костенко, В. І. Мандра та ін. / за заг. ред. акад. В. М. Синьова. – Біла Церква: Білоцерк, 2003. – 101 с.
29. Основи пенітенціарної психології / Крейдун М.П., Лактіонов О. М., Сорока А.В., Сколов С.І.: Навч. посіб. – Х.: ХНУ імені Каразіна, 2007. – 140 с.
30. Паршаков А.С. Віктимологічні напрямки щодо попередження злочинності проти військової служби / Паршаков А.С. // Право в Збройних Силах. - 2005. - № 8 - С.14-19
31. Пенітенціарна психологія: навч. посіб. / О. С. Третяк, С. О. Чебоненко. – Чернігів, 2011. – 219 с.
32. Пирожков В.Ф. Кримінальна психологія / Пирожков В.Ф. – М., 2007 – 704с.
33. Робоча книга пенітенціарного психолога / за ред. В. М. Синьова, В. С. Медведєва. – Київ: МП Леся, 2000. – 224 с. Третяк О. С.
34. Сабуров А.С. Юридична психологія: Навч. посіб. / Сабуров А.С. - Київ: ТП Прес, 2003. – 207 с.
35. Смирнов Б. А. Психология деятельности в экстремальных ситуациях / Смирнов Б. А., Долгополова Е. В. - Х.: Изд.-во Гуманитарный Центр, 2007, - 276.
36. Сулицький В.В. Психологія суїцидальної поведінки / Сулицький В.В. – К.: МП Леся, 2001. – 316 с.
37. Хведчук В.В. Методичні рекомендації "Профілактика самогубств серед осіб, які тримаються в установах виконання покарань" / Хведчук В.В. – К.,2005. – 23 с.
38. Чебоненко С.О. Пенітенціарна психологія: Навчальний посібник / Чебоненко С.О., Третяк О.С. – Чернігів, 2011. – 219 с.
39. Юридическая психология: учебник / А. М. Бандурка, С. П. Бочарова, Е. В. Землянская. – Харьков: НУВД, 2001. – 640 с.
40. Юридична психологія: Підручник / За ред. Л.І.Казміренко, Є.М. Моїсеєва. – К.: КНТ, 2007. – 360 с.
41. Яковець І.С. Первинна класифікація засуджених до позбавлення волі та їх розподіл в установах виконання покарань: Монографія / Яковець І.С. – Харків: Кроссроуд, 2006. – 208 с.

8. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Питання розвитку і завдань кримінальної віктимології.
2. Питання класифікації потерпілих.
3. Віктимологічні профілактики злочинів.
4. Питання віктимологічні профілактики.
5. Види та структура віктимності.
6. Пенітенціарна психологія як наука.
7. Основні етапи історії розвитку пенітенціарної психології.
8. Основні категорії пенітенціарної психології.
9. Принципи пенітенціарної психології.
10. Характеристика основних закономірностей пенітенціарної психології.
11. Класифікація методів пенітенціарної психології.
12. Поняття та ознаки особистості засудженого.

13. Характеристика біопсихічних властивостей особистості.
14. Характеристика психічних процесів особистості засудженого.
15. Характеристика спрямованості особистості засудженого.
16. Принципи вивчення особистості правопорушника.
17. Основні методи вивчення особистості правопорушника.
18. Характеристика основних позитивних психічних станів особистості засуджених.
19. Характеристика негативних психічних станів особистості засуджених.
20. Особливості емоційно-вольової сфери засудженого.
21. Поняття «норми» і «відхилення».
22. Детермінанти девіантної поведінки засуджених.
23. Види девіантної поведінки засуджених.
24. Шляхи профілактики девіантної поведінки засуджених.
25. Поняття суїцидальної поведінки в місцях позбавлення волі.
26. Основна типологія суїцидальної поведінки.
27. Фактори суїцидального ризику.
28. Причини виникнення суїцидальної поведінки в місцях позбавлення волі.
29. Діагностика суїцидальної поведінки в місцях позбавлення волі.
30. Шляхи профілактики суїцидальної поведінки в місцях позбавлення волі.
31. Поняття групи та колективу в середовищі засуджених.
32. Психологічні особливості мікросередовища засуджених.
33. Ознаки та особливості малих неформальних груп.
34. Роль лідера у формуванні мікросередовища засуджених.
35. Особливості субкультури засуджених в місцях позбавлення волі.
36. Профілактика поширення субкультури в місцях позбавлення волі.
37. Поняття про конфлікт в середовищі засуджених. Типи конфліктів.
38. Особливості профілактики та розв'язання конфліктів в середовищі засуджених.
39. Вимоги диференційованого підходу до засуджених.
40. Характеристика осіб з позитивною спрямованістю.
41. Характеристика осіб з негативною спрямованістю.
42. Характеристика осіб з пристосовницькою спрямованістю.
43. Психологічні особливості неповнолітніх засуджених.
44. Психологічні особливості засуджених жінок.
45. Головні морально-психологічні вимоги до працівника ДКВС.
46. Завдання психологічної підготовки працівників ДКВС.
47. Поняття та функції колективу працівників ДКВС.
48. Особистість працівника КВС та колектив. Форми взаємодії.
49. Назвіть основні якості лідера колективу працівників КВС.
50. Фактори підвищення ефективності діяльності працівників ДКВС.